

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

ПСИХОЛОГІЯ ЖИТТЄВОГО ПРОСТОРУ
ОСОБИСТОСТІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ
КРИЗИ, ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ЦИФРОВОЇ
ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬНОГО ЖИТТЯ

14-15 вересня 2023 року

Одеса – 2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет лінгвістики та перекладу
Кафедра педагогіки та психології

МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

ПСИХОЛОГІЯ ЖИТТЄВОГО ПРОСТОРУ ОСОБИСТОСТІ В
СУЧАСНИХ УМОВАХ КРИЗИ, ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ЦИФРОВОЇ
ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬНОГО ЖИТТЯ

14-15 вересня 2023 року

Одеса – 2023

*Литвин С. В.,
доктор філософії в галузі знань 053 Психологія,
асистент кафедри експериментальної та прикладної психології,
факультет психології
Київський національний університет імені Тараса*

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ХЕМОФОБІЇ ТА НЕГАТИВНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ВАКЦИНАЦІЇ

Інтерес до вивчення хемофобії суттєво зріс протягом кампанії вакцинації від COVID-19 (хоча хемофобія, звісно, асоційована не лише із вакцинами, а також часто пов'язана із багатьма іншими субстанціями, які оточують людину в повсякденному житті). Хемофобія – це ірраціональний страх перед хімічними речовинами, який стосується переважно тих субстанцій, які, на думку людини, створені штучно [2, 3, 7-9]. Також важливо зазначити, що люди, яким притаманна хемофобія, зазвичай значно менше бояться хімічних речовин природного походження. Попри те, що, з точки зору хімії, природні та штучні речовини є однаково «хімічними» за своїм складом [1], у сприйманні осіб із хемофобією поняття «хімічного» отримує особливі конотації: «неприродне, а отже небезпечне», «таємниче, якому притаманна прихована шкода», тощо. Натомість у сприйманні осіб з хемофобією поняття «природного» часто є позитивною опозицією до негативного «хімічного». Вони оцінюють «природне» як більш «безпечне та зрозуміле» та «корисне (або, принаймні, нешкідливе)» [2, 3, 7-9].

Зусилля хіміків часто спрямовані на вдосконалення вже існуючих речовин чи створення певних субстанцій для потреб людини [1]. Втім, крізь призму хемофобії, вищезгадані «хімічні втручання» є «ризикованими та непередбачуваними», або ж узагалі «умисно шкідливими» [2, 3, 7-9]. Отже хемофобія може також бути асоційована із недовірою та підозрілістю стосовно хімічної промисловості, а також щодо тих галузей, які використовуються продукти хімічної промисловості (наприклад, медицина). Це настільки суттєвий

фактор ставлення до продуктів хімічної промисловості, що часто виникає необхідність вдосконалени чи синтезовані речовини позиціонувати як такі, що містять природні компоненти, аби збільшити їхню привабливість. Ось як пише про це у своїй книзі «Хімія повсякдення» Володимир Саркісян: *«Отже, міцелярна вода за своїми хімічними властивостями ближча до пральних засобів, ніж до мила. У її основі лежить синтетична речовина, і тому будь-які запевнення щодо натуральності тієї чи іншої марки є лише маркетинговим трюком. Вона менш ефективна як засіб для очищення шкіри і від мінеральних, і навіть від жирних забруднень, ніж натуральне мило. Водночас вона вільна і від притаманних милу недоліків.»* [1, с. 48]. Згаданий у цитаті «маркетинговий трюк» – це приклад прагнення запевнити споживача у тому, що покращена чи штучна хімічна речовина має ті самі властивості «безпечності» чи «корисності», які, на думку споживача, притаманні природним речовинам.

У еволюційно-психологічному контексті хемофобію можна розглядати як один із виявів негативно-упередженої легковірності: оскільки при оцінці інформації, яка стосується небезпеки, можлива шкода від помилкової недовіри (невіра в правдиву інформацію) є більшою, ніж від помилкової довіри (віра в неправдиву інформацію), люди під впливом страху частіше припускаються другого типу помилок (інформація, яка потенційно вбереже їх від шкоди, сприймається як така, що заслуговує більшої довіри навіть тоді, коли немає достатніх доказів на користь її істинності) [5].

Брак знань про токсикологічні властивості природних та штучних речовин сприяє розвитку та підсиленню хемофобії, а розуміння ключових закономірностей токсикології зазвичай її ослаблює [2, 3, 7-9]. Так, наприклад, у сприйманні осіб з хемофобією поняття «штучного» зближується за своїм значенням із поняттям «токсичного» («небезпечного»). Це відбувається попри той факт, що токсичні властивості мають як деякі природні речовини, так і окремі синтетичні субстанції. Відповідно до токсикологічних закономірностей, небезпечність певних речовин пов'язана із їхнім хімічним складом та властивостями і прямо не залежить від природності чи штучності. Проте люди,

яким притаманна хемофобія, схильні переоцінювати токсичність штучних хімічних речовин і недооцінювати її при сприйманні природних субстанцій [2, 3, 7-9].

З огляду на вищеперераховані властивості хемофобії, вона постає актуальним конструктом у дослідженнях ставлення до щеплень (як в рамках кампанії вакцинації від COVID-19, так і стосовно інших захворювань). Вакцина є субстанцією, яка належить до штучно створених хімічних речовин. Відтак люди, які схильні до хемофобії, із більшою ймовірністю будуть сприймати вакцину у якості джерела небезпеки (адже вона для них асоціюється із поняттями «штучне» та «хімічне»). А також, можливо, вони будуть недооцінювати ті ризики, які пов'язані з відсутністю вакцинації (адже для осіб, яким притаманна хемофобія, формування імунітету внаслідок захворювання та видужання асоціюється із поняттям «природне», «безпечне»). Можна також припустити, що особи, яким притаманна хемофобія, не будуть сприймати у якості рівноцінних імунітет до хвороби, сформований внаслідок вакцинації («штучний імунітет»), та імунітет до хвороби, сформований внаслідок захворювання і видужання («природний імунітет»). Імовірно вони будуть вище оцінювати (як більш безпечний чи порівняно сильніший) саме «природний імунітет, сформований без втручання хімічних речовин», інтуїтивно приписуючи йому певну сутність [4] чи моральну цінність («здобутий зусиллями, без використання простіших рішень») [6]. Так, наприклад, люди, яким властива хемофобія, часто мають бажання *«жити у світі, вільному від хімічних речовин»*, а також поділяють думку про те, що *«у світі без хімічних речовин не було б екологічних катастроф»* [2, 3, 7-9].

Ще одним важливим аспектом хемофобії, який може впливати на ставлення до вакцин, є міра сприйнятої зрозумілості назв цих речовин. Дослідники хемофобії вказують на те, що люди, яким вона притаманна, частіше погоджуються із твердженням: *«я боюся хімічних речовин, назви яких не можу вимовити»* [2, 3, 7-9]. Отже, з огляду на вищенаведені властивості хемофобії, доволі важливо підвищувати зрозумілість та прозорість інформації, яка

використовується при позиціонуванні вакцин (формуванні їхньої назви та опису, тощо).

Список використаної літератури

1. Саркісян В. Хімія повсякдення. Від шампуню і прального порошку до смаженої картоплі. Київ: Віхола, 2021, 176.
2. Bearth, A., Kwon, S., & Siegrist, M. Chemophobia and knowledge of toxicological principles in South-Korea: perceptions of trace chemicals in consumer products. *Journal of Toxicology and Environmental Health, Part A*, 84(5), 2021, p. 183-195.
3. Bearth, A., Saleh, R., & Siegrist, M. Lay-people's knowledge about toxicology and its principles in eight European countries. *Food and chemical toxicology*, 131, 2019, 110560.
4. Bloom, P. *How pleasure works: The new science of why we like what we like*. W. W. Norton & Company, 2010, 304.
5. Fessler, D. M., Pisor, A. C., & Navarrete, C. D. Negatively-biased credulity and the cultural evolution of beliefs. *PloS one*, 9(4), 2014, e95167.
6. Klerman, G. L. Psychotropic hedonism vs. pharmacological Calvinism. *Hastings Center Report*, 1972, p. 1-3.
7. Saleh, R., Bearth, A., & Siegrist, M. "Chemophobia" today: Consumers' knowledge and perceptions of chemicals. *Risk Analysis*, 39(12), 2019, p. 2668-2682.
8. Saleh, R., Bearth, A., & Siegrist, M. Addressing Chemophobia: Informational versus affect-based approaches. *Food and Chemical Toxicology*, 140, 2020, 111390.
9. Siegrist, M., & Bearth, A. Chemophobia in Europe and reasons for biased risk perceptions. *Nature chemistry*, 11(12), 2019, p. 1071-1072.

THE IMPORTANCE OF MOTIVATION IN THE SUCCESS OF STUDENTS' LEARNING ACTIVITIES	60
<i>Войтенко Н. С., Єрмакова А. Ю..</i>	
ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ	63
<i>Joana Berger-Estilita</i>	
UNDERSTANDING AND MITIGATING PROFESSIONAL BURNOUT SUNDROME: A COMPREHENSIVE EXPLORATION.....	67
<i>Гарькавець С.О., Волченко Л.П.</i>	
ДО ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	70
<i>Гойда М.О.</i>	
АКТУАЛЬНИЙ СТАН НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНДЕРНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ.....	73
<i>Горицька О.В., Єрмаков М. Ю.</i>	
ПСИХОЛОГІЧНА АДАПТАЦІЯ СУЧАСНИХ ПІДПРИЄМЦІВ ДО УМОВ ВОЄННОГО СТАНУ.....	80
<i>Грінько М.М.</i>	
ЗБЕРЕЖЕННЯ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ПРАЦІВНИКІВ ДСНС ПІСЛЯ ЇХ УЧАСТІ В ЛІКВІДАЦІЇ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ.....	84
<i>Данилюк І. В., Курапов А. О., Ягіяєв І. І., Малишева К. О., Льошенко О. А., Литвин С. В.</i>	
ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ХЕМОФОБІЇ ТА НЕГАТИВНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ВАКЦИНАЦІЇ.....	90
<i>Жусь О.М.</i>	
ФІНАНСОВА ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ПЛАНУВАННЯ ЖИТТЄВОГО ПРОСТОРУ ОСОБИСТОСТІ	95
<i>Загоруйко Н.М.</i>	
КОЛОРАТИВНІСТЬ ЯК ОБ'ЄКТИВНА РЕАЛЬНІСТЬ ТА ВІДОБРАЖЕННЯ ЇЇ У ПСИХОЛОГІЇ ЛЮДИНИ ТА ЇЇ МОВЛЕННІ	98
<i>Єрмакова С.С.</i>	
ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ УПРОВАДЖЕННЯ БІОЕТИКИ В ОСВІТНЮ ПРАКТИКУ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ.....	102
<i>Єрмакова С.С., Воронецька Д.О.,</i>	
ЖИТТЄВИЙ ПРОСТІР ОСОБИСТОСТІ ЯК МОДЕРАТОР ЇЇ ПРОФЕСІЙНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ.....	105
<i>Єрмакова С.С., Каранфілова О.В.</i>	
РОЗУМІННЯ СВІТУ У ПРОЦЕСІ СВІТОГЛЯДНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ.....	109
<i>Єрмакова С.С., Криворучко В.О.</i>	
ЖИТТЄВИЙ ПРОСТІР ОСОБИСТОСТІ: ВІРТУАЛЬНА РЕАЛЬНІСТЬ ТА ГЛОБАЛЬНІ КОНТЕКСТИ ІСНУВАННЯ.....	113
<i>Yermak K.</i>	
THE RELATIONSHIP OF PARTNERS IN MARRIAGE AND THEIR IMPACT ON THE DEVELOPMENT OF THE CHILD	116